

TÜRELEMMEL VISELIK RABSÁGUKAT A HOSSZÚIDŐS SPECIÁLIS REZSIM (HSR) KÖRLET LAKÓI

A törvénymódosítás élteti a reményt

Lassan egy éve már, hogy az ország legszigorúbban őrzött fegyintézetében, a szegedi Csillagban megépült egy különleges körlet. Börtön a börtönben, ahol a legsúlyosabb bűnökért elítélteket őrzik. Többségüket tényleges életfogytig tartó fegyházbüntetésre ítélték. Eddig fegyelmel, türelemmel viselik sorsukat a Csillag legfelső szintjén élők. Ám rejtély, az évek múlásával miként formálja át testüket, lelküket a súlyos teher, a tény, hogy – a most hatályos jogszabályok szerint – legtöbbjük már soha nem térhet vissza a szabadok világába.

– Beletörődtem. Igen, tudom, a halálomig rám zárták a börtönkaput – mondja a börtönök börtönének egyik lakója. – Bűnt követtem el, megkaptam érte a büntetésem. És ha úgy ülnék ebben a körletben, hogy mondjuk harminc év után, esetleg szabadulok, talán jobb lenne? Amikor elkezdtem a fegyházbüntetésem, 37 éves voltam. Egy harminc esztendő után megkaptam szabadulólé-vel reménye legfeljebb arra lenne jó, hogy rossz napjaimon rettegjek a zárkában, mégis, mi lesz velem, ha 67 évesen kiszabadulok? Mekkora esélyem lenne nekem az újrakezdésre? Ki várna rám? Hogyan tudnék én megkapaszkodni abban a világban, amihez már semmi közöm? Akkor inkább tényleges életfogyt, és kész.

Börtön a börtönben

– Tudomásul vettem, hogy nekem két élet jutott. Az elsőt odakint éltem, jártam a világot, kereskedőként dolgoztam, most meg szigorúan beosztott rend szerint kelek, fekszem, csend, nyugalom körülöttem – folytatódik a monológ. – Rengeteget olvasok, most Fekete István műveit veszem sorra, de kikölcsönöztem a könyvtárból már vallástörténeti könyvet is. Szerencsére dolgozhatunk mindannyian, azzal is megy az idő. A kinti világ meg egyszerűen nem érdekkel, változásait itt nem érzékelem. Tudja, sokszor eszembe jut, hogy az itt ülők családjának sokkal nehezebb, mint a raboskodónak. Minket a bírói ítélettel elzártak a gondok elől, normális körülmények között élünk, de nekik minden nap újra és újra meg kell küzdeniük a problémákkal.

Szeged Csillag börtönének életfogytosai azzal a feltétellel fogadtak, ha nem tudja meg a külvilág, végül is kik vállalták, megnyílnak előttem. Tényleges életfogytiglani szabadság-

vesztésre (TÉSZ) ítélték őket, jogerős bírói döntés született arról, hogy feltételelesen sem engedhetik őket soha szabadon.

Halálbüntetés-pótló

A TÉSZ-ként elhíresült büntetési tételt a rendszerváltáskor eltörölt halálbüntetés „pótlására” szavazta meg az országgyűlés. Azóta is fel-fellobban a vita arról, ez mennyire tekinthető emberséges büntetésnek. Nagy Ferenc, a Magyar Börtönügyi Társaság elnöke, a Szegedi Tudományegyetem büntetőjogi tanszékének vezetője azt hangsúlyozza, a halálig szóló bezártság embertelen, ezért el kell törölni. Akad, aki felveti: a TÉSZ nem más, mint lassú halál, s akár még kínzásnak is tekinthető. Két ügyvéd még 2004-ben az Alkotmánybírósághoz fordult azzal a szándékkal, hogy erről a büntetési nemről mondassék ki: alkotmányellenes. Döntés még nem született.

– A halálbüntetésnél jobb – jegyezte meg az egyik elítélt, aki jó megoldásnak tartja, hogy a TÉSZ-hez (csak hogy maradjunk a rövidítésekkel) kitalálták a büntetés végrehajtásában a HSR-t, vagyis a Hosszúidős Speciális Rezsimet. Ez egy rendkívüli biztonsági intézkedéssel elzárt, a Csillag börtön legfelsőbb szintjén kialakított körlet. Közel egy éve adták át a nem kis költséggel kialakított komplexumot.

Luxus a rács mögött

– Itt minden adott ahhoz, hogy nyugalomban töltsük napjainkat, ide nem jut el még a börtön zaja, idegesítő nyüzsgése sem – minősítette helyzetét a 2000 óta raboskodó. Azt kaptuk, amit megérdemeltünk.

– Halálkörlet? Én nem így érzem. A személyzet odafigyel az egészségünkre, gondoskodik a programokról, ahogy hallom, az alattunk lakók közül sokan

Rácsok közé zárt élet az „életfogyt” raboké

FOTÓK: SCHMIDT ANDREA

irigykednek is ránk – magyarázta. – Ahogy elnézem a kinti világot – mert én rendszeresen tévézek, naprakész vagyok Magyarország dolgaiból –, csak egy biztos: itt minden változik. Olyan törvény még nem született, amit nem lehet átírni, így aztán az is elképzelhető, hogy egyszer eltörlik a TÉSZ-t is. Van, aki kimondja, van, aki titkolja, de itt mindenkiben él a remény, hogy egyszer ez megtörténhet. És ha egy esetleges újraszabályozás után kiderül, mondjuk 25 év, fegyelmezett eltöltött raboskodás után akár mi is szabadulhatunk? Mert előfordulhat, nem igaz? Akkor én például, 45 évesen, kint leszek majd, mondhatnám, még fiatalemberként kerülnék vissza a szabadságba – pörgette a rab a remény képeit.

Beszéltem olyan elítélttel is, akinek szavaiból az derült ki: neki tulajdonképpen mindegy, hogy a HSR-ben, vagy egy másik körletben tölti el élete hátra lévő napjait. Egy a lényeg, ne háborgassák, pontosan érkezzen a reggeli, ebéd, vacsora, amivel egyébként nincs is semmi gond, és zavartalanul nézhesse a tévét.

– Nem nagyon beszélgettem én korábban se senkivel. Ha kérdeznék, felelek. Elküvetett bűnömön meg nem gondolkodom, minek is tennem. A

Rabstatisztika

A Szegedi Fegyház és Börtönben, ahol több mint ezer fogva tartott őrzéséről gondoskodnak, e riport megírásakor 10 olyan elítélteket őriztek, akikre a bíróság jogerősen tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetést szabott ki. Vagy ahogy az ítéletben megfogalmazódott: életfogytig tartó fegyházbüntetéséből feltételelesen nem szabadulhat. Egy olyan rab ül most a Csillagban, akinek ügyében I. fokozatban született ez a döntés, és enyhítést kérve vár a II. fokú tárgyalásra. Az életfogytig tartó szabadságvesztéssel jogerősen büntettek száma 164 fő. Közöttük van olyan, aki húsz év letöltése után megnézheti kívülről is a Csillag épületét, amennyiben ezt jó magaviseletével kiérdemli, de olyan is, akinek minimum 40 évet kell lehúznia a rácsok mögött, míg szabad embernek mondhatja magát.

megtörténteken nem lehet változtatni – magyarázta egykedvűen.

A félelem szaga

– A fegyelmi helyzet a HSR-ben kifejezetten jónak mondható. Csupán a körlet megnyitását követő 4-5 héten vibrált a feszültség, szinte szaga volt a félelemnek. Az elítéltek ezt követően megszokták új környezetüket, az eddig eltelt közel egy évben fenytést még nem kellett alkalmaznunk – osztotta meg velem tapasztalatait V. R. főtörzsszázlós, a 13 (8 TÉSZ-es 5, feltételes szabadulásban reménykedő életfogyt) elítélte befogadó HSR körlet vezetője. – Ez nem jelenti azt, hogy egy kicsit is lanyhulna a fe-

gyelem, ugyanis a veszély reális. Az idő múlásával bárki idegrendszere felmondhatja a szolgálatot, agresszívvá válhat, netán mély depresszióba zuhanhat. Ezért nagyon figyelünk a fogva tartottak legapróbb rezdülésére is. Igyekezünk megismerni valamennyi rabunk személyiségét, s ennek megfelelően gondoskodunk számukra a programokról is. Munkát tudunk biztosítani, ezért ők pénzt kaphatnak, így lehetőségük nyílik a vásárlásra is. Igénybe vehetik a könyvtár szolgáltatásait. A könyvek – akárcsak a kintinból rendelt kávé, tea, befőtt – ebben a körletben házhoz jönnek. Minden zárkában van televízió, a közösségi helyiségben főzhetnek, s időt fordíthatnak a kondíciójuk megőrzésére is a fogva

tartottak. Szobakerékpár, bordásfal, taposógép áll a rendelkezésükre, az előtérben ping-pongasztalt is igénybe vehetnek. A szabályok szerint egyébként a fegyház fokozatra érvényes előírásokat kell a HSR-ben is betartani. Vagyis az elítéltek havonta két csomagot kaphatnak, s egyszer fogadhatnak látogatót. Hogy ez a komfort mennyire elég, s miként alakul a helyzet évek múlva, ma még nem is sejthető. Egy biztos: mivel itt valóban az ország legkeményebb bűnözőit őrzük, a biztonsági előírások is rendkívül szigorúak, s azok is maradnak. A szűkös esélye a nullával egyenlő. Az pedig, hogy a rabok törvénymódosításról ábrándoznak? Teljesen természetes. Remény, álmódosítás nélkül a legteljesebb összkomfort is elviselhetetlen lenne itt – mondta a törzsszázlós.

Az évek súlya

A fegyház falain kívül a TÉSZ-es nem juthat, de a normál fegyház körlet és a HSR között van lehetőség a költözésre. Ha úgy ítélik meg, hogy egy fogva tartott különösebb konfliktus nélkül be tud illeszkedni a hagyományos fegyházi rendbe, kérvényezheti áthelyezését. Mint ahogy arra is volt példa, hogy a börtön vezetése úgy ítélte meg egy-egy rab esetében, jobb lesz, ha a legszigorúbban őrzött körletben veti meg az érvét.

– A HSR-jövő valóban nem kiszámítható, a rabok egyénisége ugyanis a bezártság során rengeteget változik. De nem csupán a HSR-ben kell attól tartani, hogy egy-egy rab megroppan a büntetés súlya alatt, az egész Csillagban fennáll ez a veszély, hiszen mondjuk a minimum 35-40 év sem igazán feldolgozható büntetés – vélekedik Éles Éva, a Csillag pszichológusa. – Éppen ezért a börtön vezetése igyekszik valamilyen új élményt belopni a hosszú fogva tartástól szenvedők életébe. A HSR lakói az udvaron sétálhatnak, a nyári kulturális börtönfesztiválon zenei élményben is lehetett részük. Ezt csak az irigylő, aki még soha nem szembesült a HSR zártságával, valóban speciális rendjével, nem érezte közvetlen közelről, milyen hatalmas pszichikai teher a raboknak, s hozzáteszem, az őrzőknek is az ország legerősebb körletében eltölteni a napokat.

BÁTYI ZOLTÁN

Bűnök és büntetések

A napjainkban hatályos Büntető Törvénykönyv számos bűncselekmény esetében lehetőséget biztosít a bíróságnak arra, hogy a vádlottat életfogytig tartó szabadságvesztés büntetéssel sújtsa. Az álamellenes bűncselekmények köréből e legsúlyosabb büntetés is kiszabható például az alkotmányos rend elleni támadás, rombolás, hazaárulás, ellenség támogatásának esetén. Az emberiség elleni bűncselekmények közül a népirtás, a polgári lakosság elleni erőszak, a bűnös hadviselés a nemzetközi szerződés által tiltott fegyver alkalmazása is megtorolható életfogytiglani tartó szabadságvesztéssel.

A magyar, így a Csongrád megyében működő bíróságoknak ez idáig ilyen bűnökkel nem kellett szembesülniük. Annál inkább munkát ad a bírónak az emberölések büntetése. Ezek minősített eseteinek – mint például az előre megfontolt szándékkal, nyereségvágyból, különös ke-

gyetlenséggel, több emberen elkövetve, sok ember életét veszélyeztetve, különös visszaesőként elkövetett emberölés – tettesei a törvény betűje szerint is rászolgálhatnak az életfogytiglanra. A bírói gyakorlat azt mutatja, tényleges életfogytiglanra olyan bűnösöket ítélik, akik esetében a felsorolt minősítések közül több is bizonyítható.

Az elmúlt hat évben, vagyis 2000-től egyébként összesen 86 elkövetőt ítétek életfogytig tartó szabadságvesztésre Magyarországon, közülük három volt nő. Az ítéletek szinte kivétel nélkül emberölési ügyekben születtek, mindössze egyszer szabták ki az életfogytot emberrablásért és egyszer bűnhódott így a tettes erőszakos közömbösítés miatt. Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetést jogerősen 11 vádlott kapott a TÉSZ-t lehetővé tevő törvény hatálybalépése, 1999 márciusa óta, közülük tíz él a szegedi Csillagban.

